

Universal Design:

Implementation in Pibulsongkram Rajabhat University

โดย ศิริวิมล ใจงาม

“Universal Design: UD” แปลเป็นภาษาไทยว่า การออกแบบเพื่อมวลชน หมายถึง การออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้มีความเป็นสากล สามารถใช้ได้สำหรับทุกคน เช่น ออกแบบประตู โดยมีขนาดความสูง ความกว้าง ให้ผู้ใช้ทุกคนเข้า-ออกอย่างสะดวก ไม่ว่าจะเป็นคน อ้วน คนสูง คนเตี้ย มีการติดตั้งปุ่มกดปิด-เปิด หรือระบบปิด-เปิดอัตโนมัติ ให้คนพิการที่นั่งรถเข็น (Wheelchair) คนแบกของขนาดใหญ่ที่มีมือไม่ว่างเปิดประตู และแม้แต่คนชรา และคนอื่นๆ ทั่วไปใช้ ร่วมกันได้เช่นกัน เป็นต้น แนวคิดการออกแบบเพื่อมวลชนเป็นแนวคิดที่ดี เพราะเป็นการเปิดกว้าง ให้ทุกภาคส่วน สมาชิกทุกคนได้อยู่ร่วมกันและยอมรับกันและกันท่ามกลางความหลากหลายที่มีอยู่ โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า มนุษย์ทุกคนในโลกนี้เกิดมาเป็นคนเหมือนกัน สังคมส่วนรวมมีหน้าที่ ต้องดูแลรับผิดชอบให้สมาชิกทุกคนอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและ สังคมส่วนรวมได้อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

ทำไมจึงนำเสนอเรื่องของ Universal Design เหตุผลคือต้องการแบ่งปันประสบการณ์แก่ สมาชิกชาวพิบูลสงคราม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนางานของทุกฝ่าย แนวคิดนี้มีการนำไป ประยุกต์ใช้ในการทำงานหลายวงการ โดยเฉพาะในวงการการศึกษา นักการศึกษามักคำนึงถึงการ ออกแบบเพื่อจัดการศึกษาสนองต่อผู้เรียนที่มีความหลากหลาย และในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล สงครามปัจจุบันนี้ผู้เรียนก็มีความแตกต่างหลากหลายเช่นกัน คือมีนักศึกษาพิการเข้ามาเรียนร่วมกับ นักศึกษาปกติหลายประเภท ได้แก่ นักศึกษาหูหนวก 17 คน หูตึง 1 คน ตาบอด 2 คน ร่างกาย พิการ 2 คน (นั่งรถเข็น 1 คน เดินได้เอง แต่ไม่แข็งแรง 1 คน) ซึ่งนักศึกษาพิการนับวันจะเข้ามาเรียน ในมหาวิทยาลัยมากขึ้น เพราะกฎหมายการศึกษากล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าคนทุกคนมีโอกาสเท่าเทียม กันในการศึกษา นอกจากนั้นนักศึกษาปกติทั่วไปอาจมีความต้องการพิเศษทางการศึกษาด้วย เช่น พุดไม่ค่ออยู่เรื่อง ทำงานไม่เป็นระเบียบ ตัวหนังสืออ่านยากมาก จับใจความจากการอ่านไม่ได้ มี ปัญหาทางการคิดคำนวณ เป็นต้น ทั้งๆที่ดูเหมือนฉลาด ระดับสติปัญญาก็ไม่ผิดแพจากเพื่อน

หลักการของ Universal Design มี 7 ประการ คือ

1. **เสมอภาค** สามารถใช้งานได้กับทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยกและ เลือปฏิบัติ เช่น การติดตั้งตู้โทรศัพท์สาธารณะสองระดับ ระดับทั่วไปสำหรับผู้ใหญ่ หรือคนที่นั่ง รถเข็นใช้ได้
2. **ยืดหยุ่น** สามารถใช้งานได้กับผู้ที่มีขนาดขยับ และชวา หรือปรับสภาพความสูงต่ำขึ้นลงได้ ตามความสูงของผู้ใช้

3. **เรียบง่ายและเข้าใจได้ดี** เช่น ในป้ายประกาศ ใช้ภาพหรือคำอธิบายที่เรียบง่าย สำหรับคนทุกประเภทไม่ว่าจะมีความรู้ระดับไหน อ่านหนังสือออกหรือไม่ อ่านภาษาต่างประเทศได้หรือไม่ หรืออาจใช้รูปภาพเป็นสัญลักษณ์สากล เพื่อสื่อสารให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

4. **มีข้อมูลพอเพียง** คือมีข้อมูลประกอบการใช้งานที่หลากหลาย พอเพียง เช่น การทำวิดีโอเทปที่มีทั้งภาพ เสียง และตัวหนังสือประกอบ ให้ทุกคนใช้งานได้ร่วมกัน ไม่ว่าจะคนปกติ คนหูหนวก หรือคนตาบอด เป็นต้น

5. **ทนทานต่อการใช้งานที่ผิดพลาด** เช่น มีระบบป้องกันอันตรายหากมีการใช้ผิดพลาด รวมทั้งไม่เสียหายได้โดยง่าย

6. **ทุ่นแรงกาย สะดวกและไม่ต้องออกแรงมาก** เช่น ใช้ที่เปิดก๊อกน้ำแบบยกขึ้น-กดลง แทนการใช้มือขันก๊อกแบบเป็นเกลียว สวิตซ์ไฟฟ้าแบบตัวใหญ่ที่กดเบาๆก็สามารถทำงานได้แทนสวิตซ์เล็กที่ต้องใช้นิ้วมือออกแรงจกดอย่างแรง ฯลฯ

7. **ขนาด และเนื้อที่ที่ใช้เหมาะสม และใช้งานในเชิงปฏิบัติได้** โดยคิดออกแบบเพื่อสำหรับคนร่างกายใหญ่โต คนที่เคลื่อนไหวร่างกายยาก เช่น ขนาดของห้องน้ำ โถส้วม ใหญ่เพียงพอสำหรับคนที่ร่างกายใหญ่โต รวมถึงคำนึงถึงคนพิการที่มีรถเข็นคันใหญ่ต้องมีพื้นที่สำหรับหมุนรถกลับไปมาในบริเวณห้องน้ำ

โดยทั่วไปแนวคิดนี้สามารถเป็นจริงได้ถ้าฝ่ายหลักต่างๆที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้ร่วมมือ ร่วมใจที่จะดำเนินการ ได้แก่

1. ภาครัฐ องค์กรท้องถิ่นที่ต้องดูแลและสนับสนุนให้มีการจัดสร้าง ก่อสร้างในระดับต่างๆ ให้ความสนใจและตระหนักว่าจะต้องดูแลสมาชิกทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน

2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ สถาปนิก วิศวกร และผู้รับผิดชอบด้านการก่อสร้างและผลิตในฐานะผู้ออกแบบ วางแผนในเชิงรายละเอียดที่ต้องใช้ความรู้ ทักษะพิเศษในการสร้างและออกแบบที่ครอบคลุมถึงมวลชนทุกคน

3. ผู้พิการ ผู้สูงอายุ หรือผู้มีขีดจำกัดต่างๆ ในฐานะผู้ใช้บริการ จะต้องช่วยเสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์เพื่อให้มีการปรับปรุงพัฒนาและสอดคล้องสะดวกแก่การใช้งานได้เป็นอย่างดี

Universal Design มีจุดเริ่มต้นมาจากสถาปนิก ที่ออกแบบเครื่องใช้ต่างๆโดยคำนึงถึงรูปร่าง ขนาด ประโยชน์ใช้สอย และคุ่มค่า เมื่อนำมาใช้ทางการศึกษา ข้อมเป็นเรื่องของการออกแบบเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนทุกคน ได้แก่ การสอนที่ใช้สื่อและวิธีการแบบต่างๆ เช่น การบรรยาย การให้ร่วมกันอภิปราย การทำงานกลุ่ม การสอน โดยใช้ internet ใช้ห้องปฏิบัติการ การออกฝึกภาคสนาม ฯลฯ เป็นต้น รวมทั้งการออกแบบหลักสูตรที่สนองต่อผู้เรียนหลายระดับความสามารถในห้องเรียน

วันนี้ขอจบเพียงเท่านี้ก่อนนะคะ หมคหน้ากระดาษพอดี ตอนต่อไปจะกล่าวถึงการประยุกต์หลักการของ Universal Design มาใช้ในการจัดการศึกษาค่ะ